

Úl je člověkem uměle vytvořený příbytek určený pro chov jedné včelí rodiny. Jak šel čas, vyvíjela se podoba, velikost i vnitřní uspořádání. Úly se měnily podle fyzických, materiálových a finančních možností včelaře a s ohledem na klimatické podmínky, místní zvyklosti a dokonce i módu. Nejdůležitější požadavek však byl stejný – úl musí být příjemný včelám a dobře přístupný pro včelaře.

Historický úl Montpellier (foto: autor)

Musí být pro včely příjemný

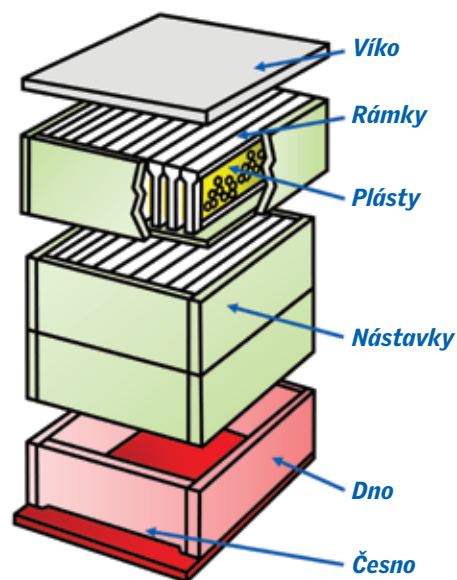

Schéma nástavcového úlu

Při výrobě úlu je nutné vycházet z potřeb včel. Když jsem se včelařením začal, můj vlastnoručně vyrobený úl včelám nevyhovoval, protože jsem jejich potřeby nerespektoval. Úl je velmi složité zařízení, které se skládá z několika částí. Především je to dno, tři nástavky, rámky s voskovými plásty, kterých je v každém nástavku deset, a teplé víko. Plásty jsou v dutině úlu uspořádány na teplou či studenou stavbu. Pokud směřují kolmo k česnu, kterým do úlu proudí čerstvý vzduch,

jsou stavěny na studeno. Teplou stavbu naopak tvoří plásty směřující celou plochou k česnu. Dno musí být zkonstruováno tak, aby včely měly dobrý přístup dovnitř úlu přes uzavíratelné česno. Po celé ploše musí být opatřeno nerezavějícím sítím s možností přidání varroa podložky a s revizním otvorem pro případnou kontrolu včelařem nebo pro aplikaci léčiv. Naši předchůdci stavěli pevně uzavřené skříňe s teplou stavbou plástů. Česna byla úzká, včely se uvnitř dusily a umíraly. Dnes se stavějí vzdušné nezateplené úly se studenou stavbou a vnitřní plochou plástů nejméně 5 m². Tuto plochu nedoporučuji zmenšovat. Při menších plochách se včely často rojí a tím včelař přichází o všechno med. Důležitý je i výběr materiálu pro stavbu úlů a rámečků. Nejčastěji se používají dřevo nebo plasty. Praxe mi potvrdila, že není dobré konstruovat úly zateplené, protože výplně stěn zvyšují váhu a dávají

příležitost pro usazení kolonií mravenců a jiných škůdců. Ideální je plný dřevěný materiál o síle stěny 3 cm. Rámečky je vhodné vyrábět z dřeva listnatých stromů, ideální jsou lípa nebo kaštan. Vyrábějí se už také umělohmotné rámečky, ale ty včelám nevyhovují. Každá země si vytváří svůj typ úlu, který vyhovuje místním podmínkám. V západní Evropě je nejpoužívanějším typem americký Langstroth, na jihu Evropy zase úl Dadant. Za kolébku včelařství je považováno Slovinsko. Tamní včelaři už v předminulém století zkonstruovali speciální skříňový systém „AŽ“ se studenou stavbou. Tyto úly splňují všechny požadavky vycházející z potřeb včel a včelaře a z klimatických podmínek krajiny. U nás však nefungují. Včely se několikrát vyrojí a úl nadobro opustí. Raději tedy používáme třinástavkový úl s deseti rámkami o rozměrech 39x24 cm v každém nástavku a o celkové ploše 5,5 m². ■

Evžen Báčor

Ohlas na lednový článek

V lednovém Receptáři bylo v článku Včelař fachman napsáno: Decimování chovů svědomitých českých včelařů bylo úplně zbytečné, protože ohniska nákazy přetrvávala na území obsazeném sovětskými vojsky, kde se opatření nařízená vyhláškou neprovoďela. Nemám rád typicky české výmluvy na někoho jiného. Pravda je totiž taková, že o šíření roztoče v okolních státech a jeho nebezpečí pro včely věděli naši včelaři již od poloviny sedmdesátých let a v roce 1978, kdy byla varroáza zjištěna na východním Slovensku, byl vydán přísný zákaz přesunu včelstev ze Slovenska a stanovená desetikilometrová ochranná pásma okolo hranic se

všemi sousedními státy i mezi Slovenskem a Moravou. Včelaři byli podrobně informováni o životním cyklu roztoče ve včelstvu a následky způsobené při jeho přemnožení. Na Slovensku byly ověřovány chemické látky použitelné k jeho likvidaci. V Čechách a na Moravě se varroáza do roku 1980 nevykytla. Přes všechna opatření byl ale na Ústecko-orlicko roztoč zavlečen „svědomitým včelařem“, který si přivezl několik včelstev z východního Slovenska. Výsledky s léčením varroázy v okolních státech ukázaly, že se nikde tehdy nepodařilo roztoče ve včelstvech likvidovat chemickými prostředky. Proto se přistoupilo k likvidaci zamořených včelstev a byla zahájena intenzivní diagnostika, aby ztráty způsobené likvidací byly co

nejmenší. Vezme-li se v úvahu, že tehdy bylo u nás přes 600 000 včelstev a uvážené zimní ztráty se pohybovaly okolo 10 %, pak likvidace okolo 10 000 zamořených včelstev naše včelařství neohrozila. Samozřejmě, koho se likvidace včelstva týkala, určitě nešál nadšením, ale o svá včelstva by v dalším roce přišel tak jako tak. Bylo prokázáno, že se varroáza nejrychleji šíří převozem včelstev a zasíláním matek s doprovodnými včelami. Samotným šířením rojí a zalétáváním včel (z prostoru vojsk, kam ostatně stejně mohly zalétávat pouze roje našich včelařů) se varroáza šíří rychlostí několika kilometrů za rok – k nám na Náchodsko se například dostala z Ústeckoorlicka až v roce 1986.

Ing. Jindřich Horák